



**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,  
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis  
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,  
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus  
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de  
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,  
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de  
Lugduni, 1669**

An iuramentum sit actus licitus, & honestus. Punct. 4.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

testibus, praterquam in testamento leg. qui testamento 20. S. mulier ff. qui testament. facere possunt. Et testes instit. de testamentis. Sic tradit relato Gomecio. 12. n. 13. cum communi sententia Lessius lib. 2. c. 30. n. 39.

11 Nono excluduntur a testificando in iudicio pueri ante pubertatem, (hoc est ante quatuordecim annos completos, C. parvuli. c. pueri. 2. q. 5. Et lib. 2. tit. 10. in finem de testam. S. testes. Ratio exclusionis est, quia ante eam aetatem non censentur a iure, plenam discretionem, & aduertentiam adiuvandam habere. Dubium tamen est; an si velint iurare, sint admittendi? Soto lib. 8. de instr. q. 1. a. 10. Paulo post principium Et Suar. som. 2. de relig. tract. 4. lib. 1. de Iuramento c. 14. n. 15. fit. Existimant debere admitti. Tum quia in cap. Pueri 22. q. 5. dicitur iurare non cogantur. Ergo et contra si voluerint, admitti debent. Tum quia illa prohibitio non est pena, sed fauor pueris concessus. Ergo poterunt huic fauori cedere, & ex alia parte contumaciam defendit Sanch. vt probabilius lib. 3. in Decal. c. 3. n. 6. cum Syluestro verbo Iuramentum 2. q. 3. initio, Valencia 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3. colam. 4. vers. Item est. Azor. 1. p. lib. 1. c. 11. q. 6. Et mihi etiam placet. Quia nec ratione pœnæ, nec ratione fauoris facti pueris interdicitur eis Iuramentum in iudicio; sed ob reuerentiam Iuramenti; eò quod illa etas præsumatur plena esse perituri, vt docet Gloss. in e. Testes 4. q. 2. Et 3. Aduertendum tamen est in criminalibus siue criminaliter, siue via inquisitionis procedatur, minorem viginti annorum ad testificandum non admitti; habetur expresse leg. 9. tit. 16. partia 3. ibi. Veinte annos complidos alomenos debe auct el testigo que aducem pleyto de acufacion & leg. in testimonium 20. ff. de testibus Et leg. in iuri. eodem tit. Si tamen ante hanc aetatem admittitur, facit plenum iudicium ad capiendam informationem, & maximam præsumptionem vt ex dictis legibus constat & consentit Gomecius c. 12. n. 13. de testibus, & Lessius lib. 2. de iustitia c. 30. dub. 4. n. 37. in 2. edit. Non verò sufficit eius dictum ad torturam, docent idem auctores. Quamuis Syluest. verbo impuber. siue cum Bartolo Et verbo testis. q. 1. dicto 3. Sanch. in Decalog. lib. 3. c. 3. n. 6. sine. Sentiant posse impuberem examinari, & eius dictum plenum iudicium, facere ad torturam; quod est probabile. Siquidem facti magnam præsumptionem. Vt dicit lex. 9. supra relata sine.

12 Decimo, consanguinei, & affines vsque ad quartum gradum cogi non possunt iurare contra consanguineos, vel affines in causa criminali. Si tamen liberè se offerant, admittendi sunt. Habetur expresse in leg. nostri regni leg. 11. tit. 16. partia 3. Et leg. fin. tit. 10. partia 7. Et ibi Gregorius Lopez. In criminibus verò bene admittitur frater contra fratrem; & pro ipso si separata viuant, notat Gloss. e. consanguinei. 3. q. 5. Et habetur leg. 15. tit. 6. partia 3. Si autem sub patria potestate sint, neque vtriusque hereditatem, aut legitimam diuisam habeat, non poterit vnus pro alio testificari, neque contra; neque mulier pro merito aet. e. contra. Neque ascendentes pro descendentibus in linea recta. Excepit de consanguinitate aut aetate probanda, habetur in supradicta leg. 14. tit. 16. partia 3. & in cap. super eo de testibus, Et ibi Ioannes Andreas. Imò etiam admittuntur parentes in testes super fœdere matrimonij, & notat Gloss. e. quod verò 3. q. 5. nisi forte propter incrementum & honorem filiorum videantur suspecti de veritate dicenda. Habetur expresse, in supradicto e. super eo de testibus. Vbi filia parens virum aliquem maiorem se adduxit matrem in testem promissionis. Quæ mater repulsa est a testimonio eò quod suspecta esset de veritate dicenda propter incrementum, & honorem filia.

13 Vndecimo domesticus ipsius producentis etiam a testificando in quolibet negotio ipsius producentis repellitur. Qui verò nomine domestici intelligantur. Explicat Gloss. e. quod verò 3. q. 5. Et leg. 18. tit. 16. partia 3. ibi, En su pleyto mismo ninguno puede ser testigo; Atroseno puede ser cauido en aquel pleyto testimonio de su Hijo, ni de su Sieruo, ni de su Aforunado ni de su Mayordomo, ni de su Quintero, ni de su Ornelano, ni de su Molinero, ni de Ome que sea su paria guardo. Imò neque fideiussor secundum omnem sententiam, quam cum Aretino & Iason tradit ibi Lope potest esse testis in causa principalis debitoris, quia sua interest maximè illud negotium. Bene tamen singuli de voicistare, & collegio esse testes possunt in causis pertinentibus, non ad singulos in particulari, sed ad collegium, vt notat ibi Gregor. Lopez. supradicta leg. & docentur hæc omnia expresse e. si testes 4. q. 3. circa medium. Qua verò ratione seruus, aut qui seruus fuit testificari possit contra Dominum, & in quibus causis optime traditur in leg. 12. Et 13. tit. 16. partia 3.

14 Duodecimo, Clerici Sacerdotes prohibentur iurare in iudicio absque graui causa; eò quod eorum dignitatem deceat dubitari passim de veritate dicenda, habetur. cap. si quis Præbiter. 2. q. 4. ibi non omnimode Iuramenta prohibentur

fieri à sacerdotibus, sed in causa, & ea quæ pro quolibet causa temporali iudicio offeruntur. Vnde pro fama tuenda, rebus familiaribus defendendis, si alia via succumbit; pro fide, pro obedientia, pro indemnitate suæ Ecclesiæ bene Sacerdos iurare potest, vt constat, ex e. cum nuntius de testibus, Et sequentibus Et tradit. Azor. 1. p. lib. 1. c. 11. q. 6. Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 7. Et alii. Coram Laico verò tanquam superiorii in nullo negotio, etiam ciuili Clerici etiam in minoribus constituti priuilegio fori gaudentes iurare possunt, aut in testes vocari, absque Episcopi licentia c. nullus. 22. q. 5. c. Quamquam 14. q. 2. Et c. 1. de Iuramento calumnia in fine. Quod si veritas manifestari aliter non potest, cogi poterunt & debent per Episcopum, vt notat Gloss. in c. statutum 2. q. 6. vers. Ad testimonium. coram Laico autem, vt equali, & vt parte contrahente iurare possunt etiam Sacerdotes, vt constat ex e. descriptio, de iurando. Vbi Abbas cuiusdam Monasterij accepta in mutuum pecunia à quodam P. seculari Monachos sui conuentus obides dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt, & passim sic tale Iuramentum. Ita Syluest. verbo Iuramentum. 2. q. 3. Sanch. d. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 8.

Quod si loquamur de Iuramento calumnie (quod quinque capita continet,) vt explicat Gloss. in c. inhaerentes de 1. calumnia. Primò quod credat se bonam causam habere & secundo interrogatus non negabit quod verum esse credit. Tertio neque vtetur scienter falsa probatione. Quarto, quod dilationem non petet in fraudem. Quintò, neque dedit, neque dabit, neque promittit, neque promittet aliquid pro hac causa, nec illis personis, quibus leges dare permittitur, distinguendum est; aut clerici litigant de propria causa, aut super causam Ecclesiæ. Si in propria causa; necessario præstandum illis est Iuramentum calumnie, habetur e. ceterum de Iuramento ibi. Præstari faciatis ab vnaquaque parte calumnie Iuramentum consuetudine, quæ legi contraria est, non obstante. At si pro causa Ecclesiæ litigant, non compelluntur Iuramentum præstare de calumnia si velint æconomum constituere qui Iuramentum præstet, petat, agat, & excipiat: Habetur. e. fin. Imperatorum de Iuramento calumnie, Et e. fin. eodem tit. Si autem nolint procuratorem constituere qui petat, agat, & excipiat, sed velint ipsi per propriam personam litigare, iurare debent de calumnia, neque poterunt alteri substitui, vt habetur in d. e. & tradit Gloss. præcipue c. 1. verbo criminali. Azor. 1. p. 11. c. 11. in fine, & Sanch. cum aliis lib. 3. c. 3. n. 7. in fine, semper tamen hoc Iuramentum faciendum est de licentia Prælati, si coram non superiore Clerici litigant; Sanch. n. 8. & vide pro pleniori huius puncti intelligentia d. 1. p. tract. 4. de fide. disp. 8. punct. 15. vbi de testibus.

15 Petes an iurans in iudicio debeat esse ieiunius? Respondeo debere esse. Habetur e. honestum. 22. q. 5. Et e. placuit. 4. q. 3. ibi nullus ferat testimonium nisi ieiunius, idem habetur e. 1. de testibus. Sed hæc conditio vt bene notat Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 4. aliis relatis, solum est ex consilio non ex præcepto. Quod verò à septuagesima vsque in octauam Paschæ, & ab aduentu Domini vsque in octauam Epiphaniæ; nec non in ieiunijs quatuor temporum, & in letanijs maioribus; & in diebus Dominicis & Rogationibus nisi de concordia & pacificatione nulum Iuramentum præstetur. vt traditur e. decreuit. 22. q. 5. iam vsu est abrogatum, vt notat ibi Gloss. & Doctores communiter. Excepit nisi in diebus dominicis, & festiuis quibus Iuramentum iudiciale interdictum est, nisi pro bono pacis, aut pia causa, & habetur. e. Congestus de Peris.

PUNCTVM IV. An Iuramentum sit actus licitus, & honestus? SUMMARIUM.

- 1 Expeditur esse actum virtutis.
2 Declarantur conditiones requisitæ vt sit Iuramentum actus virtutis.
3 Qualiter in Iuramento assertorio, sicut, & in promissorio iustitia reperiri possit.

VT clarius essentia Iuramenti innotescat hanc facilem questionem præmittimus. Difficultatem fecit ille locus. Mar. hai 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. Et illud Iacob c. 5. ante omnia fratres mei nolite iurare. In quibus videtur vsus Iuramenti condemnati, &c.

Cæterum catholica veritas est Iuramentum actum esse virtutis si cum debitis circumstantiis fiat, constat ex script. Deuteronom. 6. Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis, & Psalmo 62. Laudabuntur omnes, qui iurant in eo. Eaque de causa sæpe Sancti Patres iuratum ad firmandos con-



tractus, Abraham, Isaac, Iacob. *Gen. 21. 26. & 31. in lege scripta* Moyses. *Deuteronom. 4. sub Iuramento affirmavit populum esse perituum, & in lege gratie Paulus iuravit. 2. ad Corinthios 1. cum dixit. Ego autem testem Deum inuoco in animam meam. Et ad Galatas, 1. Et alibi saepe. Atque credibile non est, tot viros sanctissimos Iuramento vfos fuisse, nisi esset licitum Iuramentum; & confirmari potest ex consuetudine, & vfu Ecclesiae cuius auctoritate saepe iuramentum exigitur, & ex vfu omnium gentium. Ratio conclusionis est, quia opus erat nobis dictis quae fallibilia sunt, firmitatem certam tribuere. Sed nulla alia via id obtinere poteramus, quam diuinae auctoritatis interpositione. Conveniens ergo & iustum erat ad hunc finem, diuinam auctoritatem implorare. Neque obstat locus relatus Matthaei. Nam vt bene explicat Maldonat. *super hunc locum, Valentia 22. disp. 6. q. 7. punct. 3. paulo post principium, Suar. tom. 2. de relig. lib. 1. n. 1. c. 2. a. n. 9. Non prohibet Christus Dominus iuramentum absolute, sed iuramentum sine necessitate. Putabant enim iudaei iuramentum, praecipue per creaturas factum licitum esse in qualibet occasione; & quo errore eos liberare intendens Christus, dixit, nolite iurare omnino ( hoc est nisi necessitas urgeat: sed sermo vester sit, non, non. Iurandum enim vt bene dicit. Sanch. 3. lib. 3. in Decalog. c. 3. concl. 2. Lessius lib. 2. de iustitia c. 42. dub. 3. Bonacina disp. 4. quae. 1. punct. 3. in princ. non est de genere eorum quae per se appeti possunt; sed est instar medicinae, quae solum in necessitate appetimus; ita similiter iuramentum solum quando necessitas confirmandae veritatis adest, appetendum est. Vnde Innocentius III. in c. *Et si Christus de iurando*, explicuit, notanter dixisse Christum, iuramentum a malo esse & non malum esse. Quia ex mala radice occasionaliter provenit; scilicet ex incredulitate exigentium. Hinc fit non esse passim frequentandum, cum quia non passim occurrat necessitas; tum etiam quia vt recte Suar. *supra n. 15.* facilius fides adhibetur ei qui semper loquitur verum & nunquam iurat, quam ei, qui frequenter iurat.**

2. Circumstantias quae iuramentum comitari debent vt sit actus virtutis, enumeravit Ierem. 4. illis verbis. *iuravit iustus Dominus in iustitia, in iudicio, in veritate.* Has conditiones omnes Doctores amplectuntur cum D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 3. & cum Hieron. in *cap. animaduertendum 22. q. 2.* Primò veritas in omni iuramento ad eius honestatem requiritur. Siquidem infallibilis veritas, quae est Deus, in testimonium addocitur; addocitur autem in testimonium verum in iuramento assertorio, si iurans iurando affirmet rem quatenus sibi cognita est, ita vt rem quam existimat certam pro certa affirmet, & quam putat dubiam pro dubia firmet. In promissorio veritas elucet, si ex animo promittat, & promissum impleat. Secundo requiritur in omni iuramento iudicium ( hoc est) matura consideratio de necessitate, & utilitate iurandi; quam utilitatem, & necessitatem explicuit Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 4. n. 4. cum Soto. lib. 8. de iustitia. q. 1. a. 3. ad finem corporis.* in iis consistere; videlicet, vt iuramento stabilienda nequeant alia via comprobari. Patentissima enim veritates, vel speculatiue dubia quae rationibus muniti debent iuramento confirmare, temerarium est. Deinde debet subesse necessaria aut pia iurandi causa. Item debet praecedere veritatis maturum examen. Sed adhuc manet anceps, quae sit pia iurandi causa, quodque sit maturum examen. Vnde Suar. *tom. 2. de relig. lib. 1. c. 3. n. 8.* vnico verbo hanc necessitatem & utilitatem explicuit affirmans prudenti arbitrio iudicandum esse, ideòque vocari iudicium & discretionem; quia iudicio, & discretioni prudentis relinquatur. Tertio requiritur iustitia ( hoc est) vt id quod iuratur honestè iuratur.

3. Sed non caret difficultate. Qualiter hæc conditio tam iuramento promissorio, quam assertorio competere possit? Non enim ex eo quod rem iustam, & iniquam affirmes, desinit iuramento iustitia: Siquidem illam iustè & licitè affirmare potes, vt patet cum ob aliquem bonum finem, peccatum tuum vel alterius iuramento confirmes. Deinde iuramentum est inuocatio diuini testimonij ad fidem faciendam & veritatem confirmandam. Quod verò hæc veritas confirmanda, & fides faciendæ sit de aliquo obiecto bono, vel turpi, per accidens est ad rationem Iuramenti, & illius naturam non immutat, ergo Iuramentum ex hac parte iniustum, & iniquum esse non potest.

Ceterum dicendum est, tam in Iuramento promissorio, quam assertorio hanc conditionem requiri. Sic Diuus Thom. 2. 2. quae. 89. art. 3. ad 2. Et ibi Caietan. *statim in princip. Valentia disp. 6. quae. 7. punct. 3. vers. Similiter iustitia. Sotus lib. 8. de iustitia quae. 1. art. 3. colum. 2. Tolercus lib. 4. summa c. 21. n. 10. fine. Sanch. lib. 3. de iuram. c. 3. n. 6. & lib. 3. c. 2. n. 7. & 8.*

Diuersimode tamen in iuramento assertorio, ac in promissorio iustitia requiritur, vt rectè notauit Valentia *d. disp. 6. q. 7. punct. 3. vers. Similiter iustitia. pag. 1389.* Nam in promissorio

debet esse iustitia, tum ex parte materiae, tum ex parte actus iurandi; requiritur enim vt id, quod promittitur faciendum, iustum, & honestum sit, & quod iusta & honesta sit promissio, ita vt si res promissa iniusta & inhonesta sit, inhonesta & iniusta sit promissio, & iuramentum. At è contra in iuramento assertorio non semper iniustum est iuramentum quando iniustum est, quod assertur, vt rectè probat ratio dubitandi, sed solum erit iniustum, quando iniuste & iniquè assertur. Quod, qua ratione contingat, statim explicabo.

Et quidem in iuramento promissorio clarum est, si deficiat iustitia ex parte materiae promissæ necessarid in actu iurandi deficere debere. Si enim iures fornicatum esse, vel occisum inimicum, huic Iuramento iustitia deficiat; quia rem iniustam iocuste, & iniuè iuras. Iniquitas autem, & iniustitia huius iuramenti non tantum facta est in simplici enunciatione fornicationis, vel occisionis futuræ: Hanc enim Angeli, & Prophetae enuntiauerunt hinc sub iuramento possunt: sed facta est in firmitate & robore, quod tuæ prauæ voluntati ad rem inquam faciendam prævidis per iuramentum concedere. Assumis enim nomen Dei vt tua praua voluntas inde executioni & firmiori in malo reddatur, & prauum opus certius leuiciorum mandetur. Quod nemini dubium esse potest, esse contra reuerentiam, & religionem Deo debitam.

Ex hac ergo doctrina concludo, quomodo in iuramento assertorio defectus iustitiæ esse possit. Non enim ex eo deficiat, quod rem iniquam iures; sed ex eo quod illam iures ad firmiterem, & leuiciorum reddendam. Quia tunc iniquè & iniuè nomen Dei assumis. Siquidem illud assumis, vt medium & instrumentum iniquitatis. Quod autem hoc intelligere possit manifestum est. Si enim cum oculum proximi reuelares, ex cuius reuelatione grauatür eius opinio, & reuelationem iuramento firmares, iam iuramentum assumis, vt medium, & instrumentum ad leuiciorum, & firmiterem iuramentum ad leuiciorum, & firmiterem reddendam tuam iniquitatem. Tu enim iniquitas in eo facta est, vt reuelatione oculi delicti proximi malam de illo audientibus opinionem ingeras, sed hanc malam opinionem auges, firmiteremque reddis iuramento. Ergo tale iuramentum iniquum est & iniustum. Ergo in iuramento assertorio defectus iustitiæ esse potest: non ex eo, quod res iurata remota mala sit; sed ex eo quod malè iuratur, assumendo iuramentum vt firmamentum iniquitatis.

## PUNCTVM V.

Quod peccatum sit defectus veritatis, iustitiæ, & iudicij in Iuramento assertorio.

## SVM MARI VM.

- 1 Defectus veritatis in Iuramento assertorio semper est mortale.
- 2 Qualiter desumatur veritas in Iuramento.
- 3 Colligitur decisio cuiusdam castus frequentis.
- 4 Vnde defectus iustitiæ in Iuramento assertorio futurus sit, & qualiter sit mortalis vel venialis.
- 5 Detractionem proximi Iuramento firmare est graue peccatum.
- 6 Si te de proprio peccato iactes, & narrationem Iuramento firmes. Non videtur graue peccatum contra religionem.
- 7 Defectus iudicij veniale peccatum est.

1 Veritas certissima est, quam omnes Doctores Catholici amplectuntur, defectum veritatis in Iuramento assertorio, (etiam si alias leuissimus esset) constituere peccatum mortale. Neque vnquam excusari posse, nisi ex defectu perfectæ libertatis. Ratio est manifesta; quia invocare Deum in testem falsi, est grauissima illius iniuria; cum Deus sit summa veritas, cui falsitas etiam leuissima infinitè repugnat.

2 Aduerto tamen, mendaciam in Iuramento assertorio, non tam desumit ex confirmatione Iuramenti cum re assera in se, quam in mente iurantis. Potes namque iurare rem aliter quam a parte rei est; & non ob id in se falsum iurare, quia prudenter existimasti, sic se habere. Et è contra iurare potes rem, provt est in se; & falso iurare; si prudenter existimabas aliter se habere. Debet ergo Iuramentum assertorium, vt verum sit, conformari cum intellectu iurantis. Ex quo fit si rem, quam existimas dubiam vt certam affirmes, vel quam existimas certam, vt dubiam iures, perituum falsum committes. Quia firmas Iuramento rem aliter, quam habes in mente. Sic Sayro in *clauis Regia lib. 5. cap. 4. num. 7. Nauar. sum. cap. 11. num. 7. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuramento cap. 4. num. 7. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 3. num. 17. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 4. n. 6. Bonacina disp. 4. quae. 1. punct. 3. num. 6. & 10.*